

"לבנינה של תורה"

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי ראש הישיבה - הרב ברוך ויזר

רציפות לימוד התורה

אדם הזוכה להגיע למדרגה עליונה, מדרגה רוחנית גבוהה, מדרגה של תשובה או כל מדרגה רוחנית אחרת, גם אם אחר כך יפול ממדרגה זו, אומר 'הרב' שצריך אדם ללמוד מדבר זה שמקומו הרוחני הוא המקום הגבוה ממנו ירד, בו הוא שייך ואליו הוא מסוגל להגיע. זהו לימוד גדול מאוד.

כבר אמרה הגמ' בנדה², שתינוק במעי אמו מלמדין אותו כל התורה כולה, למרות שכאשר יוצא לאויר העולם בא מלאך, סוטר על פיו ומשכחו כל מה שלימדוהו, והוא מתחיל מחדש ללמוד מ-א' ב'. ומכיוון שהוא כבר ידע זאת פעם אחת יש לו את זה בכח, זה קיים, וזה המקום שאליו הוא יכול להגיע. שם הוא שייך באמת, זהו מקומו.

ממשיכים הלאה:

התחלנו ב"ה את פרק ערבי פסחים לקיים בנו "משנכנס אדר מרבין בשמחה". אומר רש"י³: "ימי נסים היו לישראל, פורים ופסח". בשני החגים הנפלאים האלה, בפורים ובפסח, מקופלים יסודות אמונתנו. והם הנותנים לנו את אפשרות השמחה האמיתית.

מתחילים פרק חדש. אחרי הגובה שזכינו אליו נדמה שצריך לנסות להרגיש את ההתחדשות. התחדשות יום יומית בלימוד התורה. לחוות את החוויה בלימוד כשם שמרגיש ילד או נער או אפילו גדול המקבל איזשהו אביזר, אופניים או מכשיר נגינה חדש. התלהבות ושמחה הנובעת מתוך ההתחדשות. קל וחומר בן בנו של קל וחומר בדברים רוחניים, ברוח רוחני, בהנאה רוחנית, במתנה רוחנית שהם חיי עולם אשר בקירבנו.

ב"ה עברנו תקופת חזרה נהדרת. רבים אמרו לי שהרגישו הרגשה נפלאה של מתיקות של תורה. הרגשה מיוחדת של שמחה שלא חשו מעולם בלימוד. אני חושב שכל אחד זכה לטעום מכך, ובית המדרש הרגיש זאת עד השעות המאוחרות של הלילה. הבוקר ב"ה קיבלתי חיזוק כאשר שמעתי על אחד מבני החבורה שקיבל מרץ כתוצאה מחזרות אלו והמבחן עליהם, והחליט להיבחן גם במבחנים הקבועים שהרב אנסבכר שליט"א עורך כל חודש על דפי הגמרא, רש"י ותוספות.

שמחה גדולה היא לי, ולזו היתה כוונתי בתהליך חזרה זה, ובכל המהלך שהובלנו בשבועיים האחרונים על מנת ליצור שאיפות וגודל של תורה, ומתוך כך להפיק שמחה, סיפוק, דביקות והרגשת מתיקות של תורה. ואכן, רבים זכו כאן להרגיש את הרגשת מתיקות וערבות התורה.

אני נושא תפילה בלבי שמכח הרבים שהשיגו מהי ערבות התורה, שעליה מבקשים אנו כל בוקר בברכת התורה: "וְהַעֲרַב נָא, ה' יְיָ-לִקְינוּ, אֶת דְּבָרֵי תוֹרַתְךָ בְּפִינוּ", יתקיים בנו גם המשך הבקשה, ערבות אף: "בְּפִי כָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל". שנזכה להרגיש גם הלאה את ערבות התורה, להרגיש מהי הנאה ושמחה רוחנית. אדם היודע להרגיש הנאה ושמחה רוחנית, החיים שלו נראים אחרת, והוא חי חיים מסוג אחר.

צריך להבין, מה תועלת יש לאדם המגיע למדרגה רוחנית גבוהה אם אח"כ חוזר להרגלו? והרי אחר שחזר להרגלו אין הוא מרגיש את אותן הרגשות גדולות!! שאלה זו שייכת אף ביום הכיפורים.

הרב זצ"ל מבאר באורות התשובה¹, תשובה יסודית מאוד בעניין.

² דף ל' ע"ב.

³ מסכת תענית דף כ"ט ע"א.

¹ לא מצאתי מקור מדוייק-הערת העורך.

לימוד רציף:

אם נרצה היום לקחת עימנו משהו מן החזרה שהיתה. אני מציע לאחוז במידה אחת שרבים בוודאי הרגישו אותה בחזרה, והיא יכולה להיות לנו לברכה גדולה.

החזו"א כותב באגרותיו⁴:

"ללמוד שעה אחת ולהפסיק שעה אחת הוא קיום התוהו, האפס וההעדר. הרי זה זורע ושולח עליהם מים לסחפן. עיקר הלימוד הוא התמידי והבלתי נפסק ... וזה שעושה תורתו קרעים קרעים, אסף רוח".

יש הבדל של שמיים וארץ בין לימוד רציף לבין לימוד מקוטע. ומצינו דבר זה בגמ'⁵.

אפשר להפיק מכך, לימוד השייך גם אלינו. כשמחשבים דבר גשמי, סך שנים עשרה ועוד שנים עשרה יוצא עשרים וארבע. אולם רוחניות איננה נתונה במסגרות החומר. ברוחניות שנים עשרה ועוד שנים הם לא עשרים וארבע, אלא הרבה יותר מעשרים וארבע. רצף של עשרים וארבע שנות לימוד תורה שונה הוא משנים עשרה שנות לימוד הראשונות אילו הוסיף עליהם עוד שנים עשרה שנים, כאשר יש הפסק כלשהו ביניהן. רואים זאת באופן ברור גם בהישגיו, בתלמידים שהוא העמיד. סביר להניח שאת עיקר התלמידים הוא העמיד דווקא בשנים בהן התגדל בתורה יותר. הרצף הוא שהביא את רבי עקיבא, מעמיד התורה בישראל, לגובהו העליון, וממנו שותה כל עם ישראל את התורה עד היום. ממש כדברי החזון איש הנ"ל.

רבי עקיבא חוזר לביתו אחר שנים

עשרה שנים בהן ישב ולמד בבית רבו, ושומע זקן השואל את אשתו, עד מתי תהיי כאלמנה בחיי בעלך? משיבה לו אשתו: "אי לדידי ציית, יתיב תרי סרי שני אחריני". אשת רבי עקיבא משיבה לאותו זקן, שאילו היה שומע לה, היה יושב שנים עשרה שנים נוספות בישיבה. שמע זאת רבי עקיבא, "אמר, ברשות קא עבידנא,

הדר אזיל ויתיב תרי סרי שני אחריני בבי רב. כי אתא, אייתי בהדיה עשרין וארבעה אלפי תלמידי". רבי עקיבא הולך ויושב ללמוד שנים עשרה שנים נוספות ולאחר מכן חוזר לביתו עם עשרים וארבע אלף תלמידים. ר"ע למד עשרים וארבע שנים וחזר עם עשרים וארבע אלף תלמידים. בחשבון פשוט, כל שנה הוא אסף אלף תלמידים. אך ודאי שאין זה כך. בניה רוחנית וחינוך, אינם מתקדמים בגרף באופן שווה. אין חפיפה בין עליה רוחנית לקצב התקדמות.

אפשר להסביר דברים אלו בדרך

משל. אדם הנכנס אל ים סוער, בתחילה הוא צריך להתמודד עם גלים חזקים, אך ככל שהוא מעמיק הוא מגלה ים רגוע יותר, והוא יכול לשחות על מי מנוחות.

חכמה נקנית ברצף, בלא ניתוקים, מקשה אחת, כשם שיחמורה חטהורה, סמל

ניתן לצרף פה משל אחר ששמעתי באותו עניין. כשמשגרים לחלל לויין או חללית, מצמידים להם מיכל

החכמה, צריכה להיות מקשה אחת.

גדול מאוד המכיל דלק רב עבור שלבי התעופה הראשונים. אחר שהם עוברים את מעטפת הגזים של כדור הארץ, הם נשארים עם מעט דלק ואנרגיה המסוגלים להניעם הלאה בחלל בהתאם למסלולם. בדיוק כמו בים. כח המשיכה של כדור הארץ, משיכת החומר, היא משיכה חזקה, והניתוק מכח זה דורש כח רב. ברם, אחר שחולפים משוכה זו, הריחוף במסלול הולך ביתר קלות. כשנוסקים אל על, כבר לא צריך כל כך הרבה חומר, כל כך הרבה אנרגיה.

הגלים, גלי היס, נאבקים ביבשה. אבל המאבק הוא בהתחלה. ככל שמתנתקים מהיבשה, מהחומר, מהמשיכה, אפשר להתרומם יותר ויותר. קשה להתנתק מן היבשה, מהחומר, ולהיכנס לים התלמוד. לשחות בים התלמוד זו מלאכה לא קלה. אחרי שעוברים את הגלים, נעשה יותר קל. מי שטעם זאת מרגיש זאת.

וכי על אופן התנהלות רבי עקיבא יש לתמוה? רבי עקיבא, לא יכול היה לכל הפחות לומר שלום לאשתו?! לא יכול היה להיכנס ולדרוש בשלומה?! כמובן שעצם מדרגה זו לא שייכת אלינו ולא נתלה בה. אך

⁴ קובץ אגרות כרך א', אגרת ג'.
⁵ מסכת כתובות דף ס"ב ע"ב - ס"ג ע"א.

כדברי בעל נפש החיים⁸:

"הדרך האמתית אשר בזה בחר הוא יתברך שמו, שבכל עת שיכין האדם עצמו ללמוד, ראוי לו להתיישב קודם שיתחיל, על כל פנים זמן מועט ביראת ה' טהורה בטהרת הלב ... כדי שתהא תורתו קדושה וטהורה".

כלומר, ראוי לפתוח את סדר הלימוד בלימוד קצר בענייני יראת ה'. לימוד תורת ה' איננה לימוד פיזיקה של איינשטיין, אף שגם היא גילוי של תורת ה'. (אמנם עוד לא זכינו להבין איך זה קשור לשור ובור ולערבי פסחים. אבל זו היא תורת ה'). מסביר בעל נפש החיים, שקודם הלימוד צריך להתכונן למפגש עם ריבונו של עולם. הולכים ללמוד איתו חברותא, "אביתר בני מה הוא אומר", ולכן צריך להכין עצמו ולהתחזק ביראת ה'. (ניתן ללמוד את שער ד' של נפש החיים עצמו). אם באמצע הלימוד הוא מרגיש שנחלש אצלו הדיבור בקב"ה, הדיבור במסכת קשה לו. יחזור שוב לזמן קצר לאותו דיבור ע"י לימוד יראתו של ה', עצם החיבור. כפי שכותב בעל נפש החיים בהמשך השער⁹:

"וכן באמצע הלימוד, הרשות נתונה להאדם להפסיק זמן מועט, טרם יכבה מלבו יראתו יתברך שמו שקיבל עליו קודם התחלת הלימוד, להתבונן מחדש עוד מעט ביראת ה'".

כפי שהבאנו עצה לחבר את הלימוד באופן שלא יהיה קרעים קרעים, עם הדבק הנפלא של יראת ה'.

"כפי שאמרו רז"ל עוד (שבת ל"א) משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור של חטים לעליה כו' אמר לו, עירבת לי בהן קב חומטין? א"ל, לא. א"ל, מוטב שלא העלית. וקאי על אמצע העסק בתבואות חכמת התורה, שראוי ג"כ לערב בתוכו יראתו יתברך, כדי שתתקיים תלמודו בידו. ולכן סמך אצלו הברייתא תני דבי ר"י, מערב אדם קב חומטין בכור של תבואה ואינו

הבעיה שלנו היא אותה משיכה שגורמת לנו להסתפק כל הזמן בקטנות. להסתפק בהשגים דלים על אף שיש לנו הרבה כוחות. סוג של ארציות וחומריות, כמשל המדובר.

אולם, כשמשנים תפיסה וטועמים טעם של אושר, "טועמיה חיים זכו"⁶. אפשר להרגיש אחרת לגמרי. מהדהדים דברי החזון איש, שעיקר הלימוד הוא התמידי והבלתי נפסק.

היראה - דבק לימוד התורה:

מה יעשה אדם שקשה לו ואינו מסוגל ללמוד סוגיה ארבע שעות ברציפות, כפי שאורך הסדר?

התשובה היא פשוטה ונפלאה מאוד, אך טעונה מחשבה.

צריך לשמור על רצף החיבור לריבונו של עולם. לימוד תורה הוא חיבור לריבונו של עולם.

הגמ' בגיטין⁷ מביאה מח' בין ר' יונתן לר' אביתר בעניין מעשה פילגש בגבעה. ולאחר מכן מספרת הגמ' שר' אביתר פגש את אליהו:

"ואשכחיה ר' אביתר לאליהו. א"ל, מאי קא עביד הקב"ה? א"ל עסיק בפילגש בגבעה. ומאי קאמר? אמר ליה, אביתר בני כך הוא אומר, יונתן בני כך הוא אומר".

בהשוואה אלינו, משמע מדברי הגמ' שהקב"ה כביכול, לומד חברותא עם פלוני משיבת הכותל. וזאת משום שפלוני משיבת הכותל הלומד סוגיה של ערבי פסחים הוא אחוז בריבונו של עולם. הלימוד הוא חיבור עם ריבונו של עולם, ולכן אם הוא מרגיש שלזמן מסוים הוא לא יכול להמשיך בלימודו, הוא מיצה את עמל מוחו בתוספות וצריך רווח, הוא יפסוק מעט מהסוגיה ויעסוק בעצם החיבור לריבונו של עולם. הוא לא יתנתק מריבונו של עולם. הוא יעסוק ביראת ה', בעצמות החיבור שיש לנו, בני עם ישראל, הלומדים תורה עם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

⁶ בהשאלה מתפילת מוסף של שבת.
⁷ דף ו' ע"ב.

⁸ בשער ד' פרק ו'.
⁹ שם בפרק ז'.

פעמים רבות פלוני כל כך מרחם על עצמו, שאין לו כוחות והוא לא יכול. ואחר עמל והתמדה, הוא מגלה 'אני חזק, אני אדיר, הקב"ה נתן לי כוחות אדירים'.

אמש אמר לי אבא אחד, "עכשיו אני שקוע בלימוד, אך אני חש את הבן שלי שעובר הלילה מסע כומתה של כמה עשרות קילומטרים". מאיפה הכח לעשות זאת? חייל מסיים מסע זה והוא מרגיש שמחה. למה הוא שמח? הוא בקושי עומד על הרגליים?! כי יש לו כוחות. הוא מגלה שהוא מסוגל לעשות דבר כזה. בדרך כלל הוא משתמש רק בחלק קטן מהכוחות שניתנו לו. לכן הוא שמח בגילוי ומימוש כוחות אלו.

נראה שכל מה שדיברנו היום נרמז בפרשת השבוע, במנורה הטהורה.

במבנה המנורה יש דבר פלא. המנורה היא סמל החכמה. והקב"ה מצווה את משה רבינו "וְעָשִׂיתָ מְנֹרֶת זָהָב טָהוֹר מְקֻשָּׁח תַּעֲשֶׂהָ הַמְנוֹרָה יָרֵכָה וְקָנָה גְבִיעֶיךָ כַּפְתֵּיךָ וּפְרָחֶיךָ מְנוֹנָה יְהִי". החכמה צריכה להיות 'מקשה', יחידה אחת. חכמה נקנית ברצף, בלי ניתוקים, מקשה אחת, כמו שאמר החזון איש.

בעז"ה נרגיש שאנו מלאי כוחות להוביל את כל הדור הנפלא הזה. בבית מדרש זה יש כוחות גדולים שהקב"ה נטע בנו. וככל שנחשוף אותם יותר ונכיר בערכנו יותר, נרגיש ונאיר את נשמותינו יותר, ומתוך כך נאיר בעז"ה, את כל עם ישראל.

חושש, והוא דין מדיני גזל ואונאה אשר מקומו בסדר נזיקין ומאי שייטי' הכא"?

נפש החיים מביא משל נפלא מהגמ' בשבת. אדם המוכר לשני כמות גדולה של תבואה ומכניס לתוכה אדמה, אין זה גזל. להיפך, אם הוא לא ישים את האדמה הזו שמשמרת את התבואה, כל התבואה תאבד. ובמקביל לכך היא היראה. היראה היא החומר המשמר שמשמר את הלימוד. ולכן הוא מסיים פה את הפרק ואומר:

"אמנם הורונו בזה, שכמו במשא ומתן הגם שנראה כגזל ואונאה (כשהוא מכניס אדמה לתבואה)¹⁰, אמנם כיון שהקב עפר הוא השימור והקיום של כל הכור תבואה אינו חושש משום גזל, כן רשאי האדם להפסיק ולבטל זמן מועט מהלימוד, להתבונן מעט ביראת ה', ואינו חושש בזה משום ביטול תורה כיון שהוא הגורם שתתקיים אצלו חכמת התורה".

התבוננות ביראת ה' היא הגורמת שתתקיים אצל האדם חכמת התורה.

נדמה לי שמי שלמד בשבועות החזרה ברצף ועמל - גילה את עצמו. הוא גילה שיש בו כוחות של התמדה בסוגיה. וגילה בעצמו שבצורה זו חושף יותר את כוחות נפשו. הוא גילה מי הוא, כמה כוחות יש לו, כמה שמחה הוא יכול לשמוח בכוחות האדירים שיש לו. כשאדם מגלה את עצמו, אין לך שמחה גדולה מזה. וזה בעיני היותר חשוב והיותר משמח שגורם לסיפוק רב.

¹⁰ לצערנו הרבה עושים כגון דא שלא למטרת שימור ותועלת הסחורה, אלא ע"מ להוסיף נפח ומשקל.